

Tessa helpt me aan dingen herinneren

Praktijkonderzoek naar de inzet van sociale robot Tessa bij mensen met de ziekte van Huntington.

Zorgorganisaties maken steeds vaker gebruik van zorgtechnologie om de zelfredzaamheid en het welzijn van bewoners te vergroten. Sociale robot Tessa is een kleine robot in de vorm van een bloempot. Tessa heeft meerdere functies waaronder het uitspreken van eenmalige berichten en geheugensteuntjes voor activiteiten. Bij een eerder onderzoek binnen Atlant zagen we dat bewoners met het syndroom van Korsakov door de geheugensteuntjes van Tessa geactiveerd werden. Ook mensen met de ziekte van Huntington komen soms moeilijk tot activiteiten. Wij vroegen ons daarom af of Tessa ook mensen met de ziekte van Huntington, die in een verpleeghuis wonen, kan

ondersteunen bij het uitvoeren van hun dagelijkse activiteiten.

De onderzoeksvraag

In dit onderzoek stond de vraag centraal: 'Wat is de invloed van Tessa op het komen tot activiteiten bij mensen met de ziekte van Huntington in het verpleeghuis en welke functies van Tessa zijn hierbij van meerwaarde?'

De onderzoeksmethode

In dit onderzoek werden kwantitatieve observaties en kwalitatieve interviews rondom de centrale vraag ingezet. Twee bewoners van de gespecialiseerde afdelingen voor Huntingtonpatiënten deden mee. Samen met hun Eerst Verantwoordelijke Verzorgende (EVV) werd bepaald bij welke specifieke activiteiten Tessa >>

deze bewoners zou kunnen ondersteunen (Kader 1).

Kader 1: Beschrijving bewoners en hun specifieke activiteiten

Bewoner A

Deze 42-jarige vrouw zat veel op haar slaapkamer. Zij werd door de zorgmedewerkers uitgenodigd voor de gezamenlijke eet- en drinkmomenten in de huiskamer. Ze wilde graag geheugensteuntjes van Tessa voor deze momenten. Tijdens het onderzoek liet de familie haar via Tessa weten wanneer zij op bezoek kwamen. Na afloop van het onderzoek is zij Tessa blijven gebruiken en zijn er nieuwe geheugensteuntjes toegevoegd.

Bewoner B

Deze 23-jarige man wilde graag geheugensteuntjes voor zijn corveetaken, zoals het uitruimen van de vaatwasser en het dekken van de tafel. Tijdens het onderzoek kreeg hij ook geheugensteuntjes voor het nemen van extra tussendoortjes om op gewicht te blijven. Tessa was voor hem niet altijd hoorbaar, omdat hij veel buiten zijn slaapkamer was. Na afloop van het onderzoek is hij daarom als alternatief voor Tessa, een beeldhorloge gaan gebruiken.

Observaties (kwantitatief onderzoek)

Zorgmedewerkers observeerden op meerdere dagen per week hoe vaak de bewoners hun specifieke activiteiten uitvoerden. Zij deden dit in de week voordat Tessa werd ingezet en in de 6^e en in de 12^e week na inzet van Tessa. Deze metingen lieten zien dat bewoner A na twaalf weken vaker naar de eet- en drinkmomenten in de huiskamer ging dan in de week voordat Tessa werd ingezet. Bewoner B deed na zes weken zijn corveetaken vaker dan voor de inzet van Tessa, maar na twaalf weken deed deze bewoner zijn corveetaken

ongeveer net zo vaak als voordat Tessa werd ingezet.

Interviews (kwalitatief onderzoek)

Tijdens semigestructureerde interviews vroegen we naar de ervaringen met Tessa:

- Na zes weken interviewden we de bewoners individueel.
- Na twaalf weken interviewden we de bewoners en een eerste contactpersoon individueel en waren er twee groepsinterviews met zorgmedewerkers.

Alle interviews werden volledig uitgeschreven en onafhankelijk door de twee onderzoekers geanalyseerd. Een thematische analyse leverde vier thema's op.

Thema 1.

Invloed op functioneren en kwaliteit van leven

Alle geïnterviewden onderschreven de positieve invloed van Tessa op de kwaliteit van leven en de zelfstandigheid van de bewoners. Een zorgmedewerker vertelde dat mede door Tessa de bewoner beter in haar vel zat. Beide bewoners werden niet volledig afhankelijk van Tessa. Ook zonder de geheugensteuntjes van Tessa ondernamen ze zelf activiteiten. Daarnaast kozen beide bewoners er bewust voor om de geheugensteuntjes van Tessa niet op te volgen als ze daar geen zin in hadden:

"(...) bij Tessa zegt ze ook weleens ik heb het wel gehoord, maar ik kom niet. Ik heb geen zin, ik doe het niet." (zorgmedewerker)

Toch gaf één bewoner aan zichzelf soms wel afhankelijk te vinden van Tessa; dit werd bevestigd door de zorgmedewerkers:

"... als hij dat [geheugensteuntje van Tessa] mist dan zal hij niet uit zichzelf denken van: 'Hé, het bed moet nog opgemaakt worden', dus als Tessa niks zegt, dan doet hij het ook niet." (zorgmedewerker) >>

Volgens de zorgmedewerkers werd het contact met de bewoners door Tessa niet minder, maar wel spontaner:

“Dat [ophalen voor eet- en drinkmomenten] zijn ook niet de momenten waarop je normaal een gesprek met iemand aangaat. Dat heb ik vaak 's avonds als ik de gordijnen dicht ga doen en (...) dat je dan een gesprekje hebt of inderdaad tijdens het douchen of met het omkleden...”
(zorgmedewerker)

In alle interviews kwam naar voren dat beide bewoners het zonder Tessa niet prettig meer zouden vinden. De cliënten zouden vooral de geheugensteuntjes missen:

“Dan ga ik weer dingen vergeten.” (bewoner)

Thema 2. Functionaliteit van Tessa

De neutrale toon van Tessa werd gewaardeerd. Volgens de zorgmedewerkers reageerde één bewoner wisselend op de geheugensteuntjes die de zorgmedewerkers zelf gaven, terwijl op de instructies van Tessa veel directer werd gereageerd. Eén bewoner had zijn eerste contactpersoon verteld eerder iets te doen als iemand hem persoonlijk benaderde, maar zelf zag de contactpersoon dat de bewoner wel de geheugensteuntjes van Tessa opvolgde:

“(...) richting de bewoner wordt ook nog weleens echt gezegd van: ‘Je moet nu komen of je moet dit of je moet dat’, en dat zegt Tessa niet. Die vraagt gewoon iets neutraal en dan kun je een keuze maken.” (zorgmedewerker)

Beide bewoners maakten alleen gebruik van Tessa om herinnerd te worden aan activiteiten. Uit de interviews met de zorgmedewerkers bleek dat de ja/nee functie en de muziekfunctie van Tessa niet zijn uitgeprobeerd, omdat ze dachten dat de bewoners niet duidelijk genoeg konden antwoorden en omdat beiden gebruikmaakten van uitgebreidere muziekdiensten:

“Tessa helpt me aan dingen herinneren.”
(bewoner)

De zorgmedewerkers gaven daarnaast aan dat beide bewoners Tessa niet zagen als een maatje:

“(...) als je hem weg zou halen, dan zal het prima zijn (...) Nou ja, hij vindt het wel jammer dat hij niet herinnerd wordt (...) Maar niet het maatje als in van dat hij niet meer weg mag (...)”
(zorgmedewerker)

Beide bewoners hadden een goede eerste indruk van Tessa en vonden niets onprettig, maar Tessa was niet altijd hoorbaar voor de gebruiker. Zo gaf één bewoner aan dat Tessa op zijn kamer stond terwijl hij zelf niet altijd aanwezig was. Dit werd bevestigd door de eerste contactpersoon en de zorgmedewerkers. De zorgmedewerkers misten bovendien de mogelijkheid om Tessa te personaliseren, een mannenstem in te stellen en de tijd visueel weer te geven.

Thema 3. Gebruik van Tessa

Zorgmedewerkers gaven aan dat de app van Tessa makkelijk te gebruiken is en ook door familie zelfstandig kon worden gebruikt. Instructie van collega's is wel belangrijk om Tessa op een eenduidige manier in te stellen:

“(...) merk ik wel dat het moeilijk is om zorgmedewerkers allemaal erin mee te krijgen, dan moet je toch weer inloggen en een password dat niet iedereen zo snel paraat heeft, dus ik merk wel dat ik best wel veel mails heb gekregen voor, zeg maar, wil je dit even invoeren, in Tessa zetten.”
(zorgmedewerker)

Aandachtspunten waren het ter controle terugluisteren van ingevoerde geheugensteuntjes en het maken van afspraken met familie over het gebruik van de berichtenfunctie. Tot slot misten de zorgmedewerkers een koppeling met de activiteiten in de agenda van het zorgdossier van de bewoner. >>

Thema 4. Meerwaarde van Tessa

Alle geïnterviewden erkenden de toegevoegde waarde van de inzet van Tessa bij de bewoner, vooral omdat Tessa helpt herinneren aan afspraken en activiteiten.

“Hij wordt er in ieder geval aan herinnerd dat sommige dingen gewoon moeten gebeuren, zeg maar. En ik hoor hem er niet over klagen, ja, ik denk wel dat het voor hem een toegevoegde waarde heeft.” (contactpersoon)

Het toevoegen van bezoeken van de familie was voor één van de bewoners een waardevolle aanvulling. De contactpersoon van de andere bewoner gaf aan dat hij het leuk zou vinden om via Tessa te laten weten dat hij langs komt. De zorgmedewerkers gaven aan minder vaak te hoeven lopen om de bewoners ergens aan te herinneren. In het algemeen gaven zij aan dat zij denken dat Tessa van waarde kan zijn bij mensen met de ziekte van Huntington vanwege de structuur en duidelijkheid die Tessa biedt.

“Nou, bij Huntington is echt duidelijkheid en structuur heel belangrijk en Tessa biedt zeker structuur.” (zorgmedewerker)

Discussie en conclusies

Het gebruik van Tessa kan van meerwaarde zijn voor mensen met de ziekte van Huntington die in het verpleeghuis wonen. De twee deelnemende bewoners waardeerden de geheugensteuntjes van Tessa. Zij gaven aan Tessa niet meer te willen missen, omdat zij anders weer dingen zouden gaan vergeten. Beiden waren in staat om zelf de afweging te maken of zij de instructies van Tessa wel of niet opvolgden.

Het was opvallend dat bewoner A in de zesde gebruiksweek minder vaak naar de huiskamer kwam voor de eet- en drinkmomenten dan in de week voor Tessa en in de twaalfde gebruiksweek juist vaker. De wisseling in de gemoedstoestand

van deze bewoner werd hiervoor als mogelijke oorzaak benoemd in een groepsinterview met de zorgmedewerkers. Bewoner B voerde de corveetaken in de zesde gebruiksweek juist vaker uit dan zonder Tessa, terwijl dit in de twaalfde gebruiksweek afnam naar het oorspronkelijke niveau zonder Tessa. De oorzaak hiervoor lag mogelijk in gewenning van de bewoner aan Tessa en aan het leven op de afdeling. Deze bewoner was ook niet altijd op zijn kamer en miste daardoor soms de geheugensteuntjes van Tessa.

In dit onderzoek hebben we waardevolle inzichten opgedaan over het gebruik van Tessa bij mensen met de ziekte van Huntington in het verpleeghuis. Bij bewoners die minder vaak op hun kamer zijn, is het zinvol om te kijken naar mogelijkheden van draagbare alternatieven.

Kostenaspect: Tessa kost € 1,- per dag op basis van een abonnementsmodel. Tessa kan worden bekostigd vanuit het zorgzwaartepakket, innovatiegelden en subsidies. In de thuissituatie kan dit soms vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Meer informatie: onderzoek@atlant.nl

